

із ступенів залучення студента в навчання відповідає той або інший стан, уміння вчитися, що допомагає зрозуміти причину тих або інших мотиваційних установок, бар'єрів, відходу студента від труднощів у роботі і т.д.

У процесі розв'язування проблемних задач студенти здобувають у співробітництві з викладачем нові потрібні знання. Таким чином, процес пізнання студентів при даній формі надання інформації наближається до пошукової, дослідницької діяльності. За допомогою проблемних ситуацій забезпечується розвиток теоретичного мислення, пізнавальний інтерес до змісту дисципліни, професійна мотивація.

Структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина у процесі навчання студента як особистості.

Мотивація творчої активності – це система стійких мотивів, що спонукають до дій, спрямованих на розвиток стійкої творчої спрямованості особистості.

Отже, однією із важливих функцій викладача є стимулювання позитивної мотивації кожного студента в процесі організації різноманітних видів діяльності.

С.Г. Головка

ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛОГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Відомо, що діалог, як двобічний інформаційний смисловий зв'язок, є важливою складовою процесу навчання. Виокремлюється внутрішньоособистісний діалог, діалог як мовленнєве спілкування людей та діалог культурних смислів, на якому саме будується технологія «школи діалогу культур» (В. Біблер, І. Берлянд, С. Курганов). «Діалог культур» – це філософсько-педагогічна концепція, основу якої становить творчий синтез ідей М. Бахтіна про «культуру як діалог», про «внутрішню мову» Л. Виготського, а також положень «філософської логіки культури» В. Біблера, творчо осмислених та інтерпретованих ним стосовно педагогічної сфери. Її цільові орієнтації: формування базової культури особистості, основним ядром якої є цінності, способи мислення, творча уява; формування діалогічної свідомості й діалогічного мислення.

У технології, що обговорюється, діалог постає як її сутнісна характеристика, що визначає мету, зміст та засоби. Авторами технології сутність діалогу розглядається у контексті його визнання як невід'ємного компонента внутрішнього життя особистості, як позитивного змісту

свободи особистості, тому що він відображує поліфонічне ставлення до оточення. Зазначимо, що принципово важливим у цій технології є розуміння діалогу не як виявлення суперечностей, а співіснування та взаємодія свідомості, які не можуть бути зведеними до єдиного непорушного цілого.

Методологічною основою технології є положення про те, що мислення особистості, яка формується, повинно вступати в діалогічне спілкування з попередніми формами культури (античної, середньовіччя, нового часу, сучасності), а також із представниками різних поколінь, які взаємодіють у єдиному часовому просторі. Це зумовлено тим, що зрозуміти будь-які поняття, явища можна, лише помістивши їх у простір різних культурних смислів, а також розглянути у контексті сучасних потреб і проблем.

Процес становлення особистості розглядається як діалог історичних епох, як вільне спілкування вихованців і педагогів, молодших і старших за віком. Цей діалог досягає мети лише тоді, коли зіткнення різних точок зору, суперечливість та єдність поглядів, думок постійно спираються на внутрішній діалог самої особистості.

Діалог тут виступає у двох функціях: форма організації навчання та принцип організації змісту науки. В останньому випадку діалог використовується для визначення сутності понять, що засвоюються; діалог культур у площині сучасної культури розгортається навколо основних питань буття, основних точок подиву; діалог у свідомості педагога і вихованця голосів поета (художника) і теоретика виступає як основа реального розвитку гуманітарного мислення.

Загалом практична реалізація цих положень відбувається за таких умов:

- відповідність послідовності класів послідовності сучасного осмислення та освоєння основних культур, що змінювали одна одну в європейській історії;
- проектування на весь цикл навчання особливостей культури та мислення певних епох;
- організація навчання не на основі підручника, а на основі реальних текстів конкретної культури;
- створення автором-педагогом особливих для кожного класу програм, що передбачають наскрізні проблеми, навколо яких розгортається весь навчальний процес.

За результатами реалізації цієї технології автори опублікували інструментальні матеріали з методики викладання таких курсів, як світова художня література, література та історія, які стосуються середньої школи.

Деякі елементи технології, як показує досвід, можна застосовувати і у вищій школі, зокрема при викладанні курсів «Філософія», «Культурологія», «Історія України», «Історія української культури», «Політологія». У контексті запровадження цієї технології результатом

роботи студентів, їх «спілкування» з представниками інших епох, культур, смислів стають авторські тексти-твори, створені у контексті діалогу з цією культурою або у міжкультурному діалозі. Серед творчих завдань є і такі, що виконуються у режимі діалогічного спілкування з представниками різних авторських наукових, філософських, політичних, культурних шкіл. Особливу роль відіграють також лекції-діалоги та семінари-діалоги (коли в діалог зі студентами вступають найбільш відомі представники світового та вітчизняного соціуму та наукового загалу).

В.І. Павлов

СПЕЦИФІКА ВИЯВІВ ІДЕНТИЧНОСТІ В ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Для того щоб точніше визначити ситуацію та чинники, що актуалізували проблеми ідентичності, потрібно, насамперед, з'ясувати специфіку такого явища, як глобалізація. Цей термін набув особливої популярності з середини 90-х років минулого століття і поступово витіснив всі інші терміни, що характеризують глобальні процеси сьогодення. Втім, уявлення про глобалізацію як про деякий загальносвітовий процес інтеграції економічних, фінансових, соціокультурних аспектів життєдіяльності країн світу потребує принаймні уточнення, оскільки маємо не просто суцільну й однозначну глобалізацію, а декілька різних процесів, які переплітаються, взаємодоповнюють один одного, а іноді мають і протилежне спрямування. Досить часто глобалізацію плутають з вестернізацією та своєрідним культурним імперіалізмом або з глобальними проблемами сучасності. Однак те, що сьогодні позначають терміном «глобалізація» має дещо іншу специфіку, і тому було б недоречно ставити знак рівності між загальносвітовими проблемами індустріального періоду розвитку і глобалізацією.

Нового типу глобалізація виникла в умовах переходу людства до інформаційної економіки та в період становлення постіндустріального суспільства. Основні чинники цієї нової хвилі глобалізації полягають у тому, що завдяки інформаційним мережам майже весь світ зв'язується через технології, людей і корисні функції таким чином, що утворюється своєрідна глобальна система. Вона проникає в усі країни, в усі культури, на всі території, в усі комунікаційні потоки та в усі фінансові мережі, безупинно обстежуючи планету у пошуках нових можливостей для отримання прибутку. Але характерно, що глобалізація буде це робити вибірково, поєднуючи значущі для неї сегменти та нехтуючи тими місцями й людьми, які вже вичерпали свої можливості або є нецікавими для неї на даний момент. Зрештою, маємо не суцільну глобалізацію, а різкий поділ країн світу на тих, хто вже долучився до інформаційно-мережевого світу, і тих, хто залишився за його межами і є приреченим на довічне перебування